

GODS LAM – DE FILM – LES 2

DOCENTENMATERIAAL

Wat betekent dierbaar voor jou? Wat geef jij weg?

Inleiding: korte verhaallijn film Gods Lam

Zakaria, de elfjarige zoon van een Islamitische slager, leeft toe naar het eerste Offerfeest zonder moeder. Een dreigend verbod op ritueel slachten en een verstandelijk gehandicapte broer die valt voor het lammetje dat bedoeld is voor het Offerfeest gooien roet in het eten.

Zie voor meer informatie: www.godslam.nl en [facebook.com/Godslamdefilm](https://www.facebook.com/Godslamdefilm). De film is voor scholen gratis te bekijken op <http://vimeo.com/75223323> (wachtwoord: offerfeest2013).

Doel

De leerlingen verwoorden de thema's van dierbaarheid en de waarde die dierbare dingen voor hen hebben. Ze geven betekenis aan het woord dierbaar en gaan hierover met elkaar in gesprek.

De leerlingen beschrijven wat een 'offer' is.

De leerlingen ervaren de complexiteit van geven en nemen en gaan in gesprek met elkaar daarover om meer en beter begrip voor elkaars gedachten te krijgen.

De leerlingen geven betekenis aan een offer in de context van hun leven in een verwerkingsopdracht.

Doelgroep

1. Onderbouw voorgezet onderwijs
2. Bovenbouw voorgezet onderwijs

Thema's

De film Gods Lam kent verschillende thema's. Deze thema's zijn relatie, loyaliteit, overgave, hechting, vrijheid, weggeven, afstand doen, slachten, offeren, afscheid nemen, zingeving, godsdienstvrijheid, etc..

Deze les sluit aan bij de opmerking van de hoofdpersoon in de film dat iets pas een offer is als je er eigenlijk geen afstand van wilt doen. Het gaat er allereerst om dat leerlingen voor zichzelf kunnen verwoorden wie of wat voor hen erg belangrijk is. Daarnaast is het de bedoeling een verbreding en verdieping aan te brengen door leerlingen erover na te laten denken of er gradaties aan te brengen

zijn in de dingen of personen die je dierbaar zijn en of er dingen of personen te bedenken zijn waarvoor het waard is iets (dierbaars) op te offeren. Mogelijk kunnen leerlingen daarvan ook voorbeelden geven. Verschillende momenten uit de film kunnen helpen dit gesprek op gang te brengen en andersom helpt het gesprek en de les de film te begrijpen of op een nieuwe manier te bekijken. Definitie van dierbaar is te vinden: <http://www.encyclo.nl/begrip/dierbaar>

Werkvormen

De gekozen werkvormen sluiten hierbij aan. De werkvormen geven ook de mogelijkheid om een gesprek over de verschillende thematieken van de film te starten. Deze tweede les geeft de mogelijkheid om de thema's dierbaar, waardenbepaling, offeren, hechting, afstand doen te bespreken met de leerlingen. Ze gaan in gesprek met elkaar over hun eigen gegeven betekenis. Vragen die een rol spelen zijn: Wat is dierbaar voor mij? Wat is de betekenis daarvan? Hoe ga ik om met dierbare zaken?

De leerlingen gaan met elkaar in gesprek om een laag dieper te kunnen gaan in hun beeld bij de film en welke elementen van dierbaar ze daarbij ontdekken en zelf ervaren. Het doel is dat de leerlingen elkaar en zichzelf beter leren begrijpen. Het gesprek moet zich ontwikkelen en een antwoord is altijd goed! Het kader van deze tweede les is om in gesprek te gaan met elkaar en door het gesprek hun gedachten verder te ontwikkelen. De onderbouw gebruikt de werkvorm van binnen en buitenkring en de bovenbouw door middel van een onderwijsleergesprek. Aan het eind van de les maken ze dit concreet door een eigen filmscript van de betekenis van dierbaar te schrijven.

Rol docent

De docent treedt op als begeleider van het proces. Door vragen te stellen en door leerlingen op elkaar te laten reageren en met elkaar in gesprek te laten gaan, komen de leerlingen tot een verdieping en motivering van hun betekenisverlening.

In de tweede les is het onderwijsleergesprek belangrijk. Wat zijn de aandachtspunten bij een onderwijsleergesprek?¹

Het onderwijsleergesprek is een krachtige instructiestrategie om leerlingen onder leiding van de docent te laten denken over een vooraf gedefinieerd probleem. Dit is misschien wel de lastigste strategie om in de klas vorm te geven: hoe laat je dertig beweeglijke leerlingen tegelijkertijd gericht over een onderwerp nadenken? Daarvoor is onder andere nodig:

- Goed voorbereide vragen;
- Antwoorden kunnen doorspelen naar klasgenoten;
- Heel goed weten wat je ermee wilt; de rode lijn vasthouden;
- Meedenken met de gedachten van leerlingen.

Het gesprek is gericht op het ontwikkelen van het denken van de leerlingen. In essentie komt het erop neer dat docenten eerst het denken van de leerlingen zichtbaar moeten maken en het daarna moeten beproeven door het langzamer te maken en er dieper op in te gaan. Op deze manier krijgen leerlingen de kans ideeën te ontwikkelen, te testen en tot conclusies te komen. Dit vraagt van de docent dat hij serieus geïnteresseerd is in het denken van zijn leerlingen en door middel van vragen

¹ Zie ook Ebbens en Ettekoven (2004), *Samenwerkend leren*, hoofdstuk 8.

<http://www.onderwijsmaakjesamen.nl/thema/inspirerend-onderwijs/krachtig-leren-onderwijsleergesprek/>

belangstelling en respect voor dat denken probeert op te brengen. Onze ervaring is dat de kennis van de docent over het vakgebied en over het leren van leerlingen groot moet zijn om het gesprek tot een succes te maken.

Werkwijze

Welk doel wil je bereiken met het vraaggesprek? Wil je de leerlingen bijv. testen of wil je hun beginsituatie kunnen inschatten? Aan de hand daarvan bereid je gerichte vragen voor. Houd eventueel pen en papier gereed om opmerkingen te noteren.

Vragen stellen:

Niveau van vragen	Denkactiviteiten van leerlingen
Onthouden	Beschrijven, benoemen, opzeggen, vertellen, definiëren, stappen aangeven,
Begrijpen	In eigen woorden weergeven, onderscheiden, uitleggen, een verklaring geven, afleiden, voorspellen, beredeneren, verdedigen, samenvatten,
Hogere orde leren	Evalueren, beoordelen, speculeren, uitvinden, aantonen, toepassen, analyseren, vergelijken, inschatten, als-dan-redeneringen houden, bewijzen voor conclusies aangeven, ontwerpen, selecteren en beargumenteren,

Denk dan ook bij het vragen stellen aan:

1. *duidelijkheid en eenduidigheid*: de vraag moet duidelijk geformuleerd worden en eenduidig zijn. Het taalgebruik dient zoveel mogelijk aangepast te worden aan het niveau van de leerlingen. Voor de leerlingen geldt dat hun antwoord duidelijk en eenduidig dient te zijn.
2. *pauze tussen de vraag en het antwoord*: nadat de leerkracht de vraag heeft gesteld wacht hij een aantal seconden, voordat hij de leerling een vraag stelt. De leerlingen gebruiken deze tijd om over het antwoord na te denken, of om een antwoord te formuleren.
3. *relevantie*: de vragen dienen duidelijk gericht te zijn op het bereiken van bepaalde doelen en niet afhankelijk te zijn van bijkomstigheden. Als leerlingen bekend zijn met het doel zullen ze waarschijnlijk trachten de vraag zo goed mogelijk te beantwoorden.
4. *doorvragen*: de leerkracht kan, indien nodig, doorvragen met de bedoeling om een leerling, die een onvolledig of gedeeltelijk onjuist antwoord heeft gegeven, te helpen.
5. *complexiteit*: het is aan te bevelen dat de leerkracht één vraag tegelijk stelt. Vragen die kunnen leiden tot meerdere goede antwoorden, vragen naar motieven voor bepaalde antwoorden en het doorspelen van een gegeven antwoord naar andere leerlingen biedt daartoe mogelijkheden.
De leerling beoordeelt de verschillende manieren die mogelijk zijn om de vraag te benaderen en kiest er één van.

Tijdsplanning

Activiteiten (lesduur: 1 uur)

Onderbouw

Introductie	10 minuten
Uitwisseling met gemaakte A4 over dierbaar	10 minuten
Klassikale uitwisseling	5 minuten
Binnen- en buitenkring	15 minuten
Verwerking een filmscript bedenken	10 minuten
Nabespreking en evaluatie	10 minuten

Bovenbouw

Introductie	5 minuten
Uitwisseling aan de hand van associaties en inductieve actualisatie over thema dierbaar	20 minuten
Onderwijsleergesprek	15 minuten
Verwerking een filmscript bedenken	10 minuten
Nabespreking en evaluatie	10 minuten

Benodigheden

- digibord of smartboard
- filmstills uit de film 'Gods Lam' (zie powerpoint)

UITWERKING LES 2 - ONDERBOUW

Introductie – 10 min.

Als de docent les 1 heeft gegeven, koppel je terug naar deze les. Wat weten de leerlingen nog van de film?

De docent heeft niet les 1 gegeven en vertelt het verhaal van de film. Korte beschrijving in bijlage 1.

Na de terugkoppeling worden de volgende stappen gezet.

De docent laat stills uit de film Gods Lam zien. Er zijn kijkvragen en deze staan op het leerlingenblad en neemt de docent door met de leerlingen.

De stills kun je van de site afhalen. Als bijlage een powerpoint met een aantal stills.

Stap 1 de docent laat de stills van de film zien

Stap 2 de docent gaat in gesprek over de gestelde kijkvragen van de eerste ronde.

Stap 3 de docent laat de stills nog een keer zien en vraagt of er andere elementen in de film zitten die iets vertellen over wat dierbaarheid in de film is en betekent.

Te denken valt aan muziek, inrichting, hoofden van mensen, etc.

Stap 4 de docent stelt de vragen uit ronde 2 en dat is een overstap naar hun eigen zaken rondom dierbaarheid.

Kijkvragen ronde 1

Welke beelden herken je vanuit de film Gods Lam? Welke beelden uit de film vertellen iets over dierbaarheid?

Kijkvragen ronde 2

Wat is dierbaar voor Zakaria (11)? – antwoord broer Moussi

Wat is dierbaar voor de vader van Zakaria? – antwoord muziek van moeder, Messiah van Händel

Wat is dierbaar voor Moussi, de broer van Zakaria? – antwoord lammetje

Extra informatie:

Offerfeest: bij het uitzoeken van een lammetje gebeurt het vaak dat mensen gehecht raken aan het uitgekozen lammetje en dat dit lammetje niet geslacht wordt maar een ander lam/schaap.

Uitwisseling met gemaakte A4 over ‘dierbaar’ – 10 min.

De leerlingen gaan in groepjes van 4 leerlingen zitten. En doen de volgende opdracht.

Wat is voor jou dierbaar?

Indien les 1 gedaan is en de opdracht gegeven is om een collage te maken.

(Huiswerk na les 1:

Opdracht is om een kleine collage te maken (A4) met daarop een afbeelding van één voorwerp, persoon, dier of gebeurtenis, die je dierbaar en erg belangrijk is.)

Leerlingen gaan hun meegebrachte A4's ophangen en gaan in groepjes aan elkaar vertellen, toelichten wat voor hen dierbaar is.

Ze stellen elkaar de volgende vragen:

- a. Welke voorbeelden laat je zien die belangrijk voor je zijn?

- b. Welke waarde hebben deze voorbeelden voor jou?
- c. Wat betekent dierbaar voor jou?

Thema's van dierbaar zijn

De leerlingen gaan samen alle voorbeelden die ze belangrijk vinden op een rij zetten en kijken welke bij elkaar passen. Ze ordenen bijvoorbeeld de voorbeelden in:

- voorwerpen,
- dieren,
- personen,
- gebeurtenissen, die voor hen dierbaar zijn.

Daarna maken ze samen een definitie of stelling voor hen over de betekenis van dierbaar.

Ze wijzen 1 leerling aan die de uitkomsten van hun gesprek over belangrijk en dierbaarheid aan de klas verteld. En 1 leerling die op dit op het bord schrijft in de kolommen die op het bord staan.

Bordgebruik

Voorbeelden die belangrijk zijn	Definitie en stelling over dierbaar
---------------------------------	-------------------------------------

Klassikale uitwisseling - 5 minuten

De klas zit in groepjes van 4 leerlingen en per groep krijgt de uitgekozen leerling de beurt om te vertellen wat ze belangrijk vonden en hun definitie/stelling over wat dierbaar voor hen betekent. Een andere leerling van de groep schrijft deze uitkomsten op het bord.

Achtergrondinformatie werkvorm klassikale uitwisseling

Tijdens een (klassen)gesprek zal niet iedereen altijd een bijdrage leveren. Een manier om beurten gelijkwaardig te verdelen is de volgende: een groep krijgt een vraag voorgelegd waarop vanuit verschillende invalshoeken een antwoord kan worden gegeven. De leerlingen krijgen enige wacht(bedenk)tijd. Hierna legt elke leerling een klein voorwerp op de tafel, bijvoorbeeld een potlood of een puntenslijper.

De eerste leerling (eventueel aangewezen door de docent) geeft een antwoord en neemt daarna zijn voorwerp van de tafel. Vervolgens geeft de tweede leerling zijn antwoord en neemt zijn voorwerp van tafel. Dit gaat door totdat alle voorwerpen verdwenen zijn. Een leerling mag ook zijn beurt overslaan en zijn voorwerp weg nemen zonder iets te zeggen.

Bespreek het geheel na.

Overeenkomsten en verschillen

Als de voorbeelden en definitie / stelling op het bord staan is te zien of er overeenkomsten of verschillen zijn. Wat betekenen deze verschillen en overeenkomsten?

Een korte klassikale ronde om de verschillen en overeenkomsten voor de leerlingen duidelijk te maken.

Binnen- en buiten kring – 15 minuten

Het gesprek gaat over opoffering of afstand doen van iets wat je dierbaar is (voorbeelden)

Voorbeeld:

Heb je wel eens iets gegeven aan een goed doel, en was dat veel of was dat weinig, kun je dat een offer noemen, waarom wel niet?

De leerlingen gaan met elkaar in gesprek over de stelling:

- a. “Iets is pas een offer als je er eigenlijk geen afstand van wilt doen”.

Twee kenmerken van een offer:

- iets is pas een offer als je er eigenlijk geen afstand van wilt doen
- iets is pas een offer als je het (op)geeft voor iets wat nóg belangrijker voor je is.

- b. In de film: Wie heeft wat geofferd? En met welk doel? Voor wie of wat?
- c. Je hebt een A4 meegebracht met daarop dat wat je dierbaar is. Zou je dat op willen geven voor iets nog belangrijkers? Waarom wel/niet?

Achtergrond:

Het gesprek gaat in delen en ze spreken steeds een andere leerling. De leerlingen blijven zo niet in hun eigen groepje, maar horen van meer leerlingen verschillende antwoorden en kunnen zo elkaar beter leren kennen. De leerlingen komen meer te weten van elkaar.

Werkvorm

Leerlingen staan bij deze structuur in twee cirkels, een binnen- en een buitencirkel. Leerlingen in de binnenste kring vertellen iets n.a.v. een vraag of opdracht aan hun 'maatje' in de buitenste kring. Leerlingen in de buitenste kring doen dit vervolgens ook. Daarna gaat één kring op aanwijzing van de leerkracht verschuiven, waardoor er nieuwe duo's ontstaan en een volgende vraag over offeren gesteld kan worden.

Verwerking filmscript schrijven – 10 min.

Schrijf een eigen filmscript over (op)offeren en wel of niet afstand doen van dat wat voor de hoofdpersoon dierbaar is.

Uitleg genre, werkvorm?

Stap 1 - ideeontwikkeling

De leerlingen krijgen een nieuwsbericht te zien <http://www.nu.nl/buitenland/3518609/chinese-oma-geeft-leven-kleinkind-in-lawine.html> te zien of U kiest een film uit die bij de belevingswereld van uw leerlingen aansluit, liefst een film die ze niet kennen. U laat een klein stukje van de film zien.

Andere mogelijkheden zijn bijvoorbeeld de opofferingsscène uit de Narnia-film: The Lion, the Witch and the Wardrobe, zonder dat de leerlingen persé op die bewuste film door moeten borduren. Laat ze maar met een eigen verhaal of een eigen idee komen.

² http://www.lkca.nl/downloads/AK_2009_Schrijft_het_voort.pdf

Aan de hand daarvan bedenken ze hoe de film af zal lopen. Vervolgens schrijven ze individueel of per koppel een aantal scènes uit.

Brainstorm: klassikaal vragen stellen

Bespreek met de klas de volgende vragen:

- Welke personages heb je gezien?
- Wat voor indruk krijg je van hun karakter?
- Wat viel je vooral op?
- Welk personage spreekt je erg aan en waarom? Of waarom juist helemaal niet?
- Wie is de hoofdpersoon van de film?
- Waar is hij of zij op dit moment mee bezig?
- Wat staat hem of haar te wachten? Wat denk je dat er gaat gebeuren en hoe kom je daarop? Heb je daar al aanwijzingen voor gezien in de film?
- Heb je beelden gezien waar je niks mee kon, die je niet begreep?

U schrijft de antwoorden in steekwoorden op het bord.

Brainstorm in tweetallen: Kies een van de personages uit de film. Bedenk twee of drie scènes (gebeurtenissen) met dat personage.

Bedenk eventueel ook een afloop. Maak aantekeningen.

De leerlingen schrijven het verhaal uit, op een dergelijk manier dat ze het aan de groep kunnen vertellen.

Bespreking in de groep

Twee of drie koppels lezen hun verhaal voor. U kunt de luisteraars vragen stellen als: Wat valt je als eerste op? Herken je het personage nog uit de eerste minuten van de film?

Stap 2 - eigen filmscript maken

De leerlingen gaan dan zelfstandig of in groepjes aan de slag om hun eigen filmscript te schrijven.

Werkvorm Scenario/script schrijven³

De leerlingen bepalen het onderwerp of thema van het scenario/script. Ze kunnen ideeën opdoen vanuit het nieuws. De leerlingen mogen zelf een thema of onderwerp bepalen. Het gaat hierbij om hun eigen idee met betrekking tot dierbaarheid en opoffering.

De leerlingen bepalen het aantal spelers dat meedoet in het verhaal. Wat zijn de rollen? Wat zijn de karakters van de spelers? De rollen worden d.m.v. steekwoorden uitgeschreven. Vervolgens maken ze een grove opzet van de verschillende scènes. Hierna kunnen ze één scene of het volledige script uitwerken. Tot slot kunnen ze het geschreven scenario presenteren.

Hulpvragen zijn:

- Waar speelt het zich af?
- Welke personen spelen er een rol?

³ http://www.les20.nl/sites/default/files/Werkvormen_2.pdf

- Wat wordt er geofferd/opgeofferd? En met welk doel?
- Hoe wordt daarop gereageerd?
- Wat doet dat met de verschillende personages?
- Hoe begint het verhaal?
- Hoe eindigt het verhaal?
- Hoe ziet de climax van het verhaal eruit?

Nabespreking en evaluatie – 10 min.

Nabespreking is om ruimte te geven voor het delen van een aantal verhalen

Evaluatie van de les

Laat een aantal leerlingen de les in 5 woorden/ zinnen samenvatten.

Achtergrond:

Door een leerling de les samen te laten vatten in een paar woorden of zinnen, wordt snel duidelijk wat hij ervan begrepen heeft. Vraag bijvoorbeeld twee leerlingen voor de les om de les aan het eind samen te vatten. Geef aanwijzingen over de lengte van de samenvatting. Bijvoorbeeld in stappen: maak eerst een samenvatting van vijf zinnen, daarna vijf woorden en tenslotte in één woord.

Huiswerk

Werk (het idee voor) het filmscript thuis verder uit.

UITWERKING LES 2 - BOVENBOUW

Introductie – 10 min.

Als de docent les 1 heeft gegeven, koppel je terug naar deze les. Wat weten de leerlingen nog van de film?

De docent heeft niet les 1 gegeven en vertelt het verhaal van de film. Korte beschrijving in bijlage 1.

Na de terugkoppeling worden de volgende stappen gezet.

De docent laat stills uit de film Gods Lam zien. Er zijn kijkvragen en deze staan op het leerlingenblad en neemt de docent door met de leerlingen.

De stills kun je van de site afhalen. Als bijlage een powerpoint met een aantal stills.

Stap 1 de docent laat de stills van de film zien

Stap 2 de docent gaat in gesprek over de gestelde kijkvragen van de eerste ronde.

Stap 3 de docent laat de stills nog een keer zien en vraagt of er andere elementen in de film zitten die iets vertellen over wat dierbaarheid in de film is en betekent.

Te denken valt aan muziek, inrichting, hoofden van mensen, etc.

Stap 4 de docent stelt de vragen uit ronde 2 en dat is een overstap naar hun eigen zaken rondom dierbaarheid.

Kijkvragen ronde 1

Welke beelden herken je vanuit de film Gods Lam? Welke beelden uit de film vertellen iets over dierbaarheid?

Kijkvragen ronde 2

Wat is dierbaar voor Zakaria (11)? – antwoord broer Moussi

Wat is dierbaar voor de vader van Zakaria? – antwoord muziek van moeder, Messiah van Händel

Wat is dierbaar voor Moussi, de broer van Zakaria? – antwoord lammetje

Extra informatie:

Offerfeest: bij het uitzoeken van een lammetje gebeurt het vaak dat mensen gehecht raken aan het uitgekozen lammetje en dat dit lammetje niet geslacht wordt maar een ander lam/schaap.

Uitwisseling over dierbaar – 20 min.

De leerlingen in de bovenbouw die geen A4 hebben gemaakt kunnen de uitwisseling op de volgende manier doen.

Het doel is dat ze in gesprek gaan met elkaar over

- Welke voorbeelden kun je noemen die belangrijk voor je zijn en zijn deze dierbaar voor je?
- Welke waarde hebben deze voorbeelden voor jou?
- Wat betekent dierbaar voor jou?

Een ander doel is dat de gesprekken inzicht beiden in de levensopvattingen van de ander.

De gesprekken leveren bewustwording van de eigen identiteit op door actualisatie van het levensverhaal.

Zie bijlage 1 voor de achtergrondinformatie.

Werkvorm kapstokjes creëren

Werkwijze

Stap 1 formeel tweetallen

- Maak een eigen woordweb over wat voor jou voorbeelden zijn van dierbaarheid
 1. Welke voorbeelden van dierbaarheid wil je laten zien?
 2. Welke waarde hebben deze voorbeelden voor je?
 3. Wat betekenen deze voorbeelden voor je?

Vervolgens interview je elkaar (om de beurt) aan de hand van een vast format zie stappen 2 tot en met 4. Let op: gebruik positieve reacties

Stap 2

- Interviewer en geïnterviewde verkennen in 2^e ronde van het gesprek met elkaar de betekenis van dierbaarheid. Wat is de waarde van dierbaarheid voor jullie?

Stap 3

- Vanuit een persoonlijke ervaring of nieuws vertel je de betekenis van dierbaarheid.
- Expliciete vragen naar gebeurtenissen uit de directe omgeving van de leerling; opa's & oma's, ouders, overlijden, vrienden en school

Stap 4

- Welke concrete ervaringen, gebeurtenissen uit de persoonlijke directe omgeving werd je met dierbaarheid geconfronteerd.
- Waar geloof jij in als het gaat om dierbaarheid?

Stap 5 draai de rollen om en ga opnieuw stap 2, 3 en 4 doen.

Stap 6

- Formuleer op basis van het gevoerde gesprek een portret van de gesprekspartner over dierbaarheid.
- Presenteer het portret in je tweetal
- Reflecteer op het portret:
 1. Herkent de geïnterviewde zich in het portret?
 2. Wat leert dit gesprek je over de ander?
 3. Wat leert dit gesprek je over je zelf?
- Formuleer aan de hand van de portretten samen een definitie of stelling over dierbaarheid.
- Bespreek met elkaar wie de definitie of stelling op het bord schrijft en vertelt aan de klas.
- De definitie of stelling over dierbaarheid wordt door elke groep op het bord geschreven.

Onderwijsleergesprek – 15 min.

Een klassengesprek over overeenkomsten en verschillen. Kunnen jullie als klas tot een gezamenlijke definitie komen?

En vervolgens gaat het gesprek over opoffering of afstand doen van iets wat je dierbaar is (voorbeelden)

Voorbeeld: Heb je wel eens iets gegeven aan een goed doel, en was dat veel of was dat weinig, kun je dat een offer noemen, waarom wel niet?

De leerlingen gaan met elkaar in gesprek over de stelling:

- a. “Iets is pas een offer als je er eigenlijk geen afstand van wilt doen”.

Twee kenmerken van een offer:

- iets is pas een offer als je er eigenlijk geen afstand van wilt doen
- iets is pas een offer als je het (op)geeft voor iets wat nóg belangrijker voor je is?

- b. In de film: Wie heeft wat geofferd? En met welk doel? Voor wie of wat?

- c. Wat zou je zelf willen opgeven voor iets nog belangrijkers? Waarom wel/niet?

Werkvorm klassengesprek

Een klassengesprek kan nuttig zijn wanneer je de ideeën /opvattingen van de leerling wil pijlen. De leerlingen worden gestimuleerd om open en vrij over het onderwerp te praten. Medeleerlingen komen zo ook te weten hoe hun klasgenoten over bepaalde dingen denken. Door onderling vragen te stellen over een bepaald onderwerp komt de leraar meer te weten over de interesse, houding en motivatie van leerlingen over dit onderwerp. Hij komt zo te weten wat er leeft binnen de klas.

Werkwijze:

Vooraf wordt er uitgelegd wat precies de bedoeling is. Daarbij krijgen de leerlingen een toelichting over situatie/ onderwerp waarover het klassengesprek zal gaan. Vervolgens gaat de leraar aandachtig zitten luisteren wat leerlingen te vertellen hebben.

Tips:

- Motiveer leerlingen om actief aan het gesprek deel te nemen.
- Voorkom dat iedereen door elkaar gaat praten. Laat leerlingen uitspreken.
- Laat meerdere leerlingen aan het woord. Voorkom dat steeds dezelfde leerlingen aan het woord zijn.
- Zorg ervoor dat leerlingen elkaar aan kunnen kijken en vanzelfsprekend is elkaar goed kunnen horen. In een kring gaan zitten is daarvoor een perfecte basis.
- Zorg ervoor dat elke leerling zijn/ haar visie geeft, zodat niet alleen de personen die altijd het woord voeren aan de beurt komen.
- Noteer eventuele bijzonderheden meteen, anders vergeet je wie welke opmerking heeft gemaakt.

Verwerking filmscript schrijven – 10 min.

Schrijf een eigen filmscript over (op)offeren en wel of niet afstand doen van dat wat voor de hoofdpersoon dierbaar is.

Uitleg genre, werkvorm⁴

Stap 1 - ideeontwikkeling

De leerlingen krijgen een nieuwsbericht te zien <http://www.nu.nl/buitenland/3518609/chinese-oma-geeft-leven-kleinkind-in-lawine.html> te zien of U kiest een film uit die bij de belevingswereld van uw leerlingen aansluit, liefst een film die ze niet kennen. U laat een klein stukje van de film zien.

⁴ http://www.lkca.nl/downloads/AK_2009_Schrijft_het_voort.pdf

Andere mogelijkheden zijn bijvoorbeeld de opofferingsscène uit de Narnia-film: The Lion, the Witch and the Wardrobe, zonder dat de leerlingen persé op die bewuste film door moeten borduren. Laat ze maar met een eigen verhaal of een eigen idee komen.

Aan de hand daarvan bedenken ze hoe de film af zal lopen. Vervolgens schrijven ze individueel of per koppel een aantal scènes uit.

Brainstorm: klassikaal vragen stellen

Bespreek met de klas de volgende vragen:

- Welke personages heb je gezien?
- Wat voor indruk krijg je van hun karakter?
- Wat viel je vooral op?
- Welk personage spreekt je erg aan en waarom? Of waarom juist helemaal niet?
- Wie is de hoofdpersoon van de film?
- Waar is hij of zij op dit moment mee bezig?
- Wat staat hem of haar te wachten? Wat denk je dat er gaat gebeuren en hoe kom je daarop? Heb je daar al aanwijzingen voor gezien in de film?
- Heb je beelden gezien waar je niks mee kon, die je niet begreep?

U schrijft de antwoorden in steekwoorden op het bord.

Brainstorm in tweetallen: Kies een van de personages uit de film. Bedenk twee of drie scènes (gebeurtenissen) met dat personage.

Bedenk eventueel ook een afloop. Maak aantekeningen.

De leerlingen schrijven het verhaal uit, op een dergelijk manier dat ze het aan de groep kunnen vertellen.

Bespreking in de groep

Twee of drie koppels lezen hun verhaal voor. U kunt de luisteraars vragen stellen als: Wat valt je als eerste op? Herken je het personage nog uit de eerste minuten van de film?

Stap 2 - eigen filmscript maken

De leerlingen gaan dan zelfstandig of in groepjes aan de slag om hun eigen filmscript te schrijven.

Werkvorm Scenario/script schrijven⁵

De leerlingen bepalen het onderwerp of thema van het scenario/script. Ze kunnen ideeën opdoen vanuit het nieuws. De leerlingen mogen zelf een thema of onderwerp bepalen. Het gaat hierbij om hun eigen idee met betrekking tot dierbaarheid en opoffering.

De leerlingen bepalen het aantal spelers dat meedoet in het verhaal. Wat zijn de rollen? Wat zijn de karakters van de spelers? De rollen worden d.m.v. steekwoorden uitgeschreven. Vervolgens maken ze een grove opzet van de verschillende scènes. Hierna kunnen ze één scene of het volledige script uitwerken. Tot slot kunnen ze het geschreven scenario presenteren.

⁵ http://www.les20.nl/sites/default/files/Werkvormen_2.pdf

Hulpvragen zijn:

- Waar speelt het zich af?
- Welke personen spelen er een rol?
- Wat wordt er geofferd/opgeofferd? En met welk doel?
- Hoe wordt daarop gereageerd?
- Wat doet dat met de verschillende personages?
- Hoe begint het verhaal?
- Hoe eindigt het verhaal?
- Hoe ziet de climax van het verhaal eruit?

Nabespreking en evaluatie – 10 minuten

Nabespreking is om ruimte te geven voor het delen van een aantal verhalen

Evaluatie van de les

Laat een aantal leerlingen de les in 5 woorden/ zinnen samenvatten.

Achtergrond:

Door een leerling de les samen te laten vatten in een paar woorden of zinnen, wordt snel duidelijk wat hij ervan begrepen heeft. Vraag bijvoorbeeld twee leerlingen voor de les om de les aan het eind samen te vatten. Geef aanwijzingen over de lengte van de samenvatting. Bijvoorbeeld in stappen: maak eerst een samenvatting van vijf zinnen, daarna vijf woorden en tenslotte in één woord.

Huiswerk

Werk (het idee voor) het filmscript thuis verder uit.

BIJLAGE 1: Achtergrond film

Het offer is een nieuw begin van de relatie⁶

Het is een film die je hart weet te raken, en je tegelijkertijd aan het denken zet: Gods Lam, de film die theoloog en filmmaker Kees-Jan Mulder (1986) maakte als afstudeerproject aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht.

In de film worden twee broertjes gevolgd, vlak voor het offerfeest. De oudste, een verstandelijk beperkte jongen, hecht zich naarmate het feest dichterbij komt, steeds meer aan het lammetje dat geslacht moet worden.

Hoe kwam u op het idee voor deze film?

“Het was in het nieuws, dat verbod op ritueel slachten. Ik merkte dat ik me daar heel boos over maakte. Ik had het gevoel dat geloven het publieke domein werd uitgewerkt.

Tegelijkertijd snapte ik ook wel de gevoeligheid van het onderwerp; gehecht raken aan een dier is niet voor niks een klassiek kinderfilm-thema. Ik zou eigenlijk voor mijn afstuderen een kinderboek verfilmen. Maar dat ging niet door. Ik zat met mijn handen in het haar. Toen dacht ik: het is mooi om iets te doen waarbij geloof en film samenkomen. Daar is deze film uitgekomen.”

Wat is uw motivatie juist over het offerfeest te willen filmen?

“Ik zag ooit een kunstwerk van Jaap Zijlstra. Hij had een lam geslacht en op een stapel kranten gelegd en daar een foto van gemaakt. Voor al de ellende die er in die kranten staat, daar is dat lam van God, Christus voor gestorven, was de gedachte. Dat raakte me. Het ‘Lam Gods’ was voor mij zo’n abstract beeld geworden, een theologisch concept.

Maar het gaat natuurlijk om een lammetje, een beest dat je ontroert, dat iets met je doet. Jezus gebruikt heel concrete beelden en door dat kunstwerk van Zijlstra kreeg ik daar weer zicht op. Bij het offerfeest zijn ook ongelooflijk veel echte schapen betrokken, en dat gebeurt gewoon hier en nu. Vandaar dat ik dacht: dat is een goede invalshoek om met dat beeld van Gods Lam aan de slag te gaan.”

Waarom heeft het offer in religieuze zin eigenlijk zo’n grote betekenis?

“Als je in een echte relatie staat tot iemand anders, dan moet je soms dingen opgeven. In de zin van vergeving: loslaten, ‘opofferen’ wat die relatie in de weg staat. En in de zin van overgave, in de betekenis van het Engelse to offer: iets aanbieden, jezelf overgeven aan de ander. Dat heeft een echte relatie nodig, dat geldt voor relaties met mensen maar ook voor je relatie met God. Het offer als ritueel geeft daar uitdrukking aan, daarom is het zo belangrijk.

Voor mij is die vraag heel wezenlijk: wat zou ik willen overgeven aan een ander? Of opgeven voor een ander? En voor God? Je echt overgeven aan de ander is niet vanzelfsprekend, er zijn ook een hoop aantrekkelijke en snelle alternatieven voor de soms zware commitment van overgave. Helemaal in deze tijd, met internet en een miljoen keuze-opties.

⁶ <http://www.hetgoedeleven.com/Default.aspx?tabid=240&IndexId=193008>

Met de film wilden we de mogelijkheid van overgave in ieder geval laten voelen, en daarmee een (denk-)optie maken. Wat me zo stoorde aan de discussie over ritueel slachten, is dat niet begrepen werd dat je iets aan een God zou willen overgeven die je niet ziet, terwijl dat zo belangrijk is voor zoveel mensen.

En dat het ook altijd ook pijn doet als je offert. Het is niet: 'we gaan even lekker schapen doodmaken'. Een offer doet pijn – en toch wil je het doen. Voor moslims doet het trouwens ook pijn in de portemonnee, het schaap dat voor het offerfeest aangeschaft wordt om uit te delen kost je al snel driehonderd euro."

Op de achtergrond hoor je de radio, met daarop de stem van Marianne Thieme, die zich verzet tegen onverdoofd ritueel slachten. Is Gods Lam een politieke film?

"Ik denk dat het geen politieke film geworden is en dat dat goed is. Ik heb veel scènes opgenomen maar toch geschrappt omdat ze een te politieke lading hadden. Een voorbeeld van zo'n geschrapte scène: Eén van de broertjes met een bivakmuts op en een slagersmes heeft een hond vastgebonden, wat dan de hond van Marianne Thieme zou zijn. Onder het motto: geef je huisdier op of je wetsvoorstel. Die scène heeft het dus niet gered.

Het was vrij politiek begonnen maar het accent is verschoven naar de relaties in de film, het verlies van een moeder dat op de achtergrond speelt, de liefde die de oudste jongen voelt voor het lammetje, het loyaliteitsconflict van de jongste broer. Ik vind het mooi dat er meer aandacht is gekomen voor die familierelaties - m'n eigen geloof heeft ook meer weg van een familierelatie dan van politiek.

Politiek is vaak een uitruilspelletje. Het voorstel van Thieme werd opgepakt door Wilders die er de moslimgemeenschap mee wilde pakken maar problemen kreeg met zijn Joodse sponsors (lachend). Ik heb de politieke kwestie willen agenderen maar wil het daar ook bij laten."

Het eind van de film is verrassend; er wordt niet geofferd, of althans, dat wordt in het midden gelaten. Of zie ik dat verkeerd?

"Ik wilde die interpretatie inderdaad openlaten. Ik hoop dat op de scholen en in de kerken en moskeeën waar de film vertoond wordt het gesprek daarover ontstaat. Elke interpretatie heeft te maken met je eigen referentiekader. Daarom is het zo belangrijk om erover te praten."

Hoe zou een Joods jongetje of een moslimjongetje die scène dan interpreteren?

"Laatst bij een vertoning zei iemand van een moskee: 'Goed dat het lam niet geslacht wordt, want het is nog geen halfjaar oud. Het zou niet eens geofferd mogen worden.' Dat klopt inderdaad. Daarom is het ook de dag vóór het offerfeest, wanneer de film afloopt. Een dochter van een imam die ik sprak tijdens de research voor de film zei dat als je echt veel om zo'n schaap geeft, dat het wel voorkomt dat er op de laatste dag nog een ander wordt gekocht.

Zo zijn er allerlei interpretaties mogelijk. In de moskee ging de discussie over de opvoeding van een gehandicapt kind, hoe je dat aanpakt. Bij een vertoning op een school vertelde een jongen hoe erg hij zich in een hoek gezet voelt, elke keer dat het over 'de moslims' gaat. Discriminatie is best ingeburgerd, ik kwam er zelf achter tijdens het filmfestival.

Mijn Marokkaanse acteur, Soufiane Moussouli, had vier vrienden meegenomen naar de première. De mevrouw die de kaartjes controleerde sprak ze aan in de zaal: 'Hoe zijn jullie hier binnengekomen?' Terwijl hij acteur is én een kaartje had gekocht!"

De film is bedoeld als onderdeel van een lespakket op scholen.

“Dat klopt. Theodoor Meedendorp en Loes Mulders van de VU hebben drie lesbrieven gemaakt bij de film; een over het thema ‘wat is je dierbaar?’. Een andere lesbrief is voor het godsdienstonderwijs: wat staat er in de Koran? Wat in de Bijbel? En de derde lesbrief gaat over godsdienstvrijheid. Wat mag de overheid wel en niet beslissen? De film mag gratis gebruikt worden in kerken en op scholen, en ook het lespakket komt gratis beschikbaar.”

Wat heeft de film met het christelijk geloof te maken?

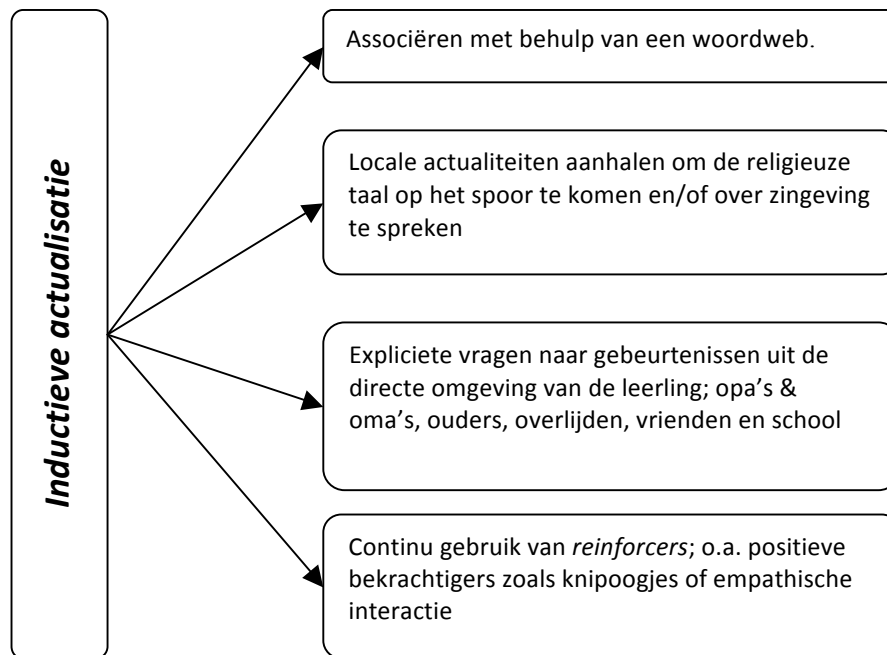
“Enerzijds heb ik de motivatie die ook Willem Zijlstra heeft: de herwaardering van Bijbelse beelden, ten opzichte van dat hele rationele. Dat je met nieuwe ogen naar het Godslam gaat kijken. De slotscène van de film kun je op verschillende manieren interpreteren.

Wat mij aanspreekt is dat de vader de zoon omarmt, dat wat tussen hen instaat is weg en zo is er ruimte elkaar te omarmen. De grondgedachte van de film is: het offer is een nieuw begin van de relatie. Dat is voor mij wezenlijk aan christelijk geloof, en daaraan heb ik geprobeerd beelden te geven.”

Film en lespakket zijn gratis te bekijken en te [downloaden](#)

Nels Fahner, 4 oktober 2013

BIJLAGE 2: Achtergrondinformatie inductieve actualisatie

Inductieve actualisatie

Inductieve actualisatie is een strategie om met VMBO leerlingen te spreken over zingeving (zie figuur 1). Met behulp van het woordweb, een locale actualiteit en vragen naar gebeurtenissen uit de directe omgeving van de leerlingen, ontstaat er gedurende het hele interview een wisselwerking tussen leerling en interviewer, waarbij de interviewer op creatieve wijze middelen zoekt om de leefwereld van de leerling op het spoor te komen. Een voorwaarde voor het slagen van deze strategie vormt de vertrouwensband die de onderzoeker in deze korte tijd opbouwt. Als die band niet ontstaat blijft het moeilijk toegang te krijgen tot de leerling. Je moet hierbij de juiste leefsfeer bevragen en sensitief en alert zijn voor het eigen (religieuze) taalgebruik van de leerlingen. Een juist op gang gebracht koppelingsproces van reeds aanwezige kennis en nieuwe kennis over reflecties van ervaringen, maken gesprekken over zingeving vanuit de beleavingswereld van de leerling mogelijk. Actualisatie van de (religieuze) betekenis vormt in deze gesprekken de crux, waarbij in het moment van het gesprek betekenis wordt gecreëerd door reflectie op de eigen ervaring, in de communicatie met gesprekspartners. Bij deze gesprekken speelt inzicht in de beginsituatie van de leerling een alles bepalende rol. In dit op het spoor komen van de beginsituatie en het wakker roepen van de tweede taal, is vertrouwen tussen de gesprekspartners een noodzakelijk uitgangspunt.

Vanuit de onderwijskundige leertheorie is het begrip *reinforcement* belangrijk voor de concrete houding van de docent/interviewer naar de leerling tijdens dergelijke gesprekken. Het begrip is nauw verwant aan *feedback* en heeft betrekking op 'het psychologische proces waarbij de kans dat een bepaalde gedragsvorm afneemt of zich opnieuw voordoet, wordt vergroot al naar gelang de aard, sterkte en frequentie van de gebruikte *reinforcers*'. *Reinforcers* zijn onder andere: verbale opmerkingen en uitspraken maar ook non-verbale expressies. Ook valt te denken aan positieve bekrachtigers zoals knipoogjes of empathische interactie zinnen als: 'oh, echt waar (verwonderd)' en 'dat vertel je mooi'. Tijdens de gesprekken die ik voerde met VMBO leerlingen, bleken positieve *reinforcers* een belangrijk instrument om de vertrouwensband tussen mij en de leerling in de korte tijd van het gesprek te laten ontstaan. Het blijkt dat deze vertrouwensband een voorwaarde is om de leerling te openen; alleen dan wordt de leerling wakker uit zijn 'roes'. Zulke *reinforcers* hebben als uitwerking dat ze bijdragen aan het versterken van het zelfbeeld van de leerling, aangezien deze vorm van *reinforcement* als positief werd ervaren (Boekaerts en Simons 2007, o.a. 214-215).